

er vermoeden
at men iedere
werkelijkheid
ze reden zou
kelijk schijnt

mij voornam,
leeren. Reeds
mystiek bezig,
Maar daarbij
g verstaan er
zich aan mij
gens ophelde
or de laatste

, of ik eenige
ohoku-univer-
t land en het
kennen reeds
mij daardoor
het „levende“
daardoor wel-
igen over het
r Eckhart zoo
heen leidt, te
omst in Japan
ken. Men gaf
iddelijke toe-
rikk, en voor
zou zijn. Het
beginnen met
asten, die alle
geest van het
„taashaarder“
r tastbare en
vrouw besloot
en van het
kunst van het
e later totaal
ijn jarenlange
n geweer mij
n mijn Japan-
en onderrecht
ooten meester
eraar als leer-
verzoek eerst
er zich reeds
ndeling onder-
rvaringen had
n zeggen niet
doen, zooals
gemeen in de
ht waren, dat
i kunnen ver-
lijken „geest“
Eerst toen ik
o strenge op-
d, mij als zijn
daar ik niet
pij, maar de

uit dit paleis
pelplein kon

er na Arche-
van 26-36

en tijdgenoot
r als „onbe-
stuur werd
gewelddaden,
gen, terecht-
onverdrage-

niet te kwet-
s de troepen
ler de veld-
is echter liet
teekenen van
n. Toen het
weldige uit-
eilingen“. In
ar Caesarea
is vijf dagen
en. Den zes-
de renbaan
nsingelen en
er de Joden
ever sterven
berusten.
d deed reeds
e ontstaan.
rdiging stak
pelschat ge-
alem aan te
voorzien.
eigingen van
ier soldaten
et volk. Op
laten op de
aan, waarbij
as de tegen-
en den tiran
ilatus enkele
wyl zij hun

„grootte leer“ van het boogschieten wilde leeren kennen,
werd ik als leerling aangenomen — tegelijk met mijn
vrouw, daar het in Japan immers volstrekt gebruikelijk
is, dat ook meisjes in deze kunst onderricht ontvangen.
En zoo begon het ernstige en strenge onderwijs, waar-
aan ook de Japansche collega tegelijk als toek deelnam.
(Prof. Dr E. Herrigel vert.)

LITERATUUR EN KUNST

Willem Kloos. †

Zijn plotseling verscheiden heeft in hevige mate
de aandacht weer gevestigd op een man, die jaren-
lang het letterkundig leven in Nederland heeft
beheerscht.

De naam Willem Kloos is onverbreekelijk ver-
bonden aan de groote taalbeweging van 1880. Hoe-
wel niet de eerste, is hij de grootste geweest dier
revolutionairen. Hij, de ultra-individualist, die geen
gezag in kunst erkende buiten den dichter, die
norm noch doel ervan aanvaardde, is zijns on-
danks de groote dogmaticus geworden der nieuwe
dichtkunst en kritiek. De stellingen die hij plaatste
in de inleiding voor de gedichten van Perk, wer-
den aanvaard als programma voor de nieuwe
richting. Het beginsel van „de kunst om de kunst“
werd door de individualisten, althans eenige jaren
lang, zonder tegenspraak overgenomen. De strijd,
dien Kloos aanbond tegen geijkte dichtertaal, de
rhetoriek, heeft nieuwen opbloei van taalschoon-
heid gebracht, heeft een schat van oorspronkelijke
beelden gegeven, heeft de lyriek tot een hoogte
opgevoerd, als zij in tientallen jaren niet had
gekend.

Het is onweersprekelijk, dat er taalmuziek heeft
geklonken in die eerste jaren na '80, die zal blijven
naklinken. We mogen dankbaar zijn voor wat God
ons gaf in dat opzicht. De krachtige leiding, die
Kloos gaf in zijn eerste bundels kritieken, heeft
beteekenis gehad, die blijvend zal zijn. Hij heeft
eerst den dichter, en daarna ook den kunstzin-
nigen lezer, leeren luisteren naar den klank der
woorden, doen genieten van den zuiveren rhy-
thmiegang der gedachten.

Dat de literaire kunst na '80 een hooger vlucht
heeft genomen, waarvan ook de christelijke kunst
voordeel heeft getrokken, is in de eerste plaats
te danken geweest aan het rusteloze streven van
den criticus, die in zijn proza de theorie en in zijn
sonnetten de praktijk leerde kennen.

En ondanks dat is Kloos een tragische figuur
geweest. Zijn mateloze liefde voor de schoonheid,
werd reeds spoedig vergoddelijking der Schoon-
heid en moest naar zijn individualistische leer wel
leiden tot vergoddelijking van den dichter als
schepper van het schoone. En hier komt de breuk
in zijn persoon.

offers te Jeruzalem brachten. Over de verdere
toedracht van deze zaak is niets bekend. Evenmin
weten wij iets van het oproer, waarbij Bar-abbas
is gevangen genomen met andere oproermakers
(Markus 15:7, Lukas 23:19).

Wel weten we nog van een ander voorval,
waarbij het volk tegenover Pilatus in verzet kwam.

Pilatus had moeten toegeven aan den eisch der
Joden om de keizerlijke veldteekenen uit Jeru-
zalem te verwijderen; hij wilde het nu probeeren
met vergulden schilden, die enkel voorzien waren
van een opschrift. Deze schilden, gewijd aan keizer
Tiberius, liet hij in het paleis van Herodes op-
hangen. Een verzoek van den Jeruzalemschen adel
aan Pilatus gericht om deze schilden te verwijde-
ren had geen gevolg. Nu richtten de aanzienlijkste
burgers in bond met de vier zonen van Herodes
zich tot den keizer. Deze, die de Joodsche ge-
voelens wat wilde ontzien, beval dat deze schilden
opgehangen moesten worden in den Augustustempel
te Caesarea.

Geen wonder dat zoo de haat tegen de Romein-
sche overheersching groeide, maar vooral tegen
Pilatus, „den verachter van hun godsdienst en
den dief van hun dinaries“.

Maar het meest is Pilatus bekend als de rechter-
van Jezus.

Uitvoerig geven de evangelisten ons de gebeur-
tenissen weer.

De Groote Raad, de „kerkelijke“ overheid, heeft
uitspraak gedaan: „des doods schuldig“. Maar het
doodvonnis behoeft nu nog de bekrachtiging van
den stadhouder.

Waarschijnlijk is het nog niet later dan zeven
uur in den morgen als de overpriesters, met
Kafas aan het hoofd, Jezus gebonden naar het
praetorium brengen.

Vóór het paleis is een „geplaveide plaats“, Litho-
strotos in het Grieksch en Gabbatha, „verlieven-
heid“ in het Hebreeuwsch geheeten. Op die plaats
stond de rechterstoel.

„Welke beschuldiging brengt gij tegen dezen
mensch in?“ is zijn vraag.

Pilatus wil zich nu niet als werktuig der Joden
laten gebruiken, ofschoon hij, zooals we zagen,
anders ook zoo scrupuleus niet was.

Op de drievoudige beschuldiging gaat Pilatus

Als dichter moge hij zich God gevoelen, als
mensch weet hij zich een zwak, van anderen af-
hankelijk wezen. Die smartelijke tegenstelling doet
hem het christendom haten, dat zoowel dichter als
mensch stelt onder de tucht van Gods wet. Hij
gaat 't leven zelf minachten, omdat de dichter op
aarde bij zijn leven geen waardeering vindt, en
zoekt den dood, omdat hij als mensch en kunste-
naar en God in schoonheid heeft geleefd en niets
meer begeert.

Ik zal mooi dood-gaan, als een vlammeend vuur,
Dat eens nog flikkerde in zijn schoonsten gloed,
Eer 't gansch gebluscht was. Want, als éénig goed,
Rest mij de Schoonheid nog, een korten duur.

Hoe zalig is dat nu, wanneer ik buur
Naar mijn gedachten in hun breedten stoet,
Die allen schoon zijn, en niet één die doet,
Of hij wou vlieden uit Mijn Hoog Bestuur.

Wat is dat goed, de groote rust van God,
De heerlijkheid eens kunstnaars, en 't geluk
Van mensch, vereenigd in één oogenblik!

Ik ben nu verder koud voor mijn Aardsch Lot:
Der aarde vreugden sterven, maar ik druk
Mij-zelf aan mijne borst, en lach noch snik.

Het tragische van Kloos is geweest ook, dat hij
zich zelf gebleven is als individualist en langzaam
aan zoo goed als alleen kwam te staan. Nadat zijn
volgelingen zijn theorie tot het uiterst hadden
doorgevoerd, en het impressionisme deed zien,
dat het op de splits gedreven individualisme en de
oorspronkelijkheidszucht op volslagen onverstaan-
baarheid uitliepen, omdat men nu eenmaal geen
trompetklanken aan een viool kan ontkloeken,
keerde de een na den ander hun meester den rug
toe. Hij bleef wat hij was. Zijn tijdschrift was in
het begin dezer eeuw reeds niet meer het leidende,
het had zijn invloed op de jongeren verloren. En
terwijl Kloos zich opsloot in zichzelf, en slechts
zijn aller-individueelste Binnen-gedachten plaatste
voor de ego-centrische kritieken van zijn tijdschrift
„De Nieuwe Gids“, werd hij een onbekende in
het kamp der jongeren, die de buiten-wereld als
eenige waarde-bron erkenden, of werd hij gesmaad
door hen, die als communistisch, socialistisch en
ook als christelijk dichter, hun kunst stelden in
dienst van de menschheid.

Hem, die velen onrecht heeft gedaan, omdat hij
hun poëzie niet kon begrijpen, b.v. Bilderdijk, is
onrecht aangedaan, daar men, met voorbijzien van
het vele goede dat hij voor de Nederlandsche
kunst heeft gedaan, hem slechts heeft willen zien
als den meester van verderfelijke theorieën.

Een ridderorde, een jaargeld, een wetenschap-
lijken titel heeft men hem gegeven als erkenning
van zijn verdiensten voor de taal. Maar heeft hij
van geestverwanten, en die zijn er nog velen,
ook onder de jongste literaire profeten, die in
even verwaten individualisme zich-zelf genoeg zijn,
niet meer verdiend?

alleen die van het koningschap van Jezus onder-
zoeken. Weldra bemerkt hij: deze is onschuldig.
„Ik vind geen schuld in Hem“, moet hij meer-
malen erkennen. Welnu, dan is er maar één moge-
lijkheid voor den vertegenwoordiger van het zu-
iverste rechtswezen, het Romeinsche recht. Een
onschuldige moet worden losgelaten. Er was een
oude Romeinsche wet, die Pilatus ook moest
kennen: „de ijdele kreten des volks mogen niet
worden gehoord, wanneer zij óf vrijspraak van
den schuldige, óf veroordeeling van den onschul-
dige willen“. Doch Pilatus is bang voor dat volk,
maar wil het niet erkennen. De verantwoording
voor mogelijke gevolgen durft hij niet dragen.
Eerst zendt hij daarom den Heiland tot Herodes,
daarna wordt hij, die het land doorging goed-
doende, gesteld naast den moordenaar Bar-abbas.
(De vrijlating van een gevangene was een spe-
ciaal aan de Joden verleend recht). Vervolgens wil
hij het medeliden des volks opwekken: Ecce homo,
Zie, de mensch. Eindelijk wast hij zijn
handen, daarmee de schuld op het volk willende
leggen. Maar ten slotte spreekt hij toch de be-
slissende woorden: „Ibis ad crucem“, Gij gaat
aan het kruis.

Zijn echtgenoot, Claudia Procula, heeft hem nog
een boodschap gezonden: „Heb toch niet te doen
met dezen Rechtvaardige, ik heb heden veel ge-
leden in den droom om Zijnechtwil“.

Deze boodschap moet op een Romein, die aan
voorspellende droomen geloofde, vast en zeker
indruk hebben gemaakt, maar tevergeefs. Hij be-
zwijkt voor de bedreiging: „Indien gij dezen los-
laat, zoo zijt gij des keizers vriend niet“.

En weer moet Pilatus het onderspit delven voor
de Joden.

Een kleine wraakneming rest hem echter toch
nog. Boven het kruis moet de beschuldiging wor-
den aangebracht en Pilatus schrijft in het officiële
latijn, het algemeen gebruikelijke grieksch en in
het inlandsche arameesch de woorden: „Jezus, de
Nazarener, de Koning der Joden“.

Het was een bespotting van de onderworpen
Joden door den trotschen Romein.

De overpriesters gevoelen het als zoodanig, daar-
om willen zij dit opschrift wijzigen, maar nu wei-
gert Pilatus.

Dat het christelijk volksdeel in hem geen voor-
man kan zien, spreekt vanzelf. Niet de schoone
klank, maar de daarin vervatte gedachten zijn
voor ons de hoofdzaak. En die inhoud van zijn
vers en kritiek staat diametraal tegenover de
christelijke levens- en wereldbeschouwing. Voor
Kloos heeft de kunst geen ander doel, dan de
schoonheid te dienen, voor den christen is zij
gave Gods om die te gebruiken tot Gods eer. Voor
den individualist is de dichter autonoom, God in
het diepst van zijn gedachten, voor den christen
is hij instrument in Gods handen, begenadigd
ziener en zinger van Gods geopenbaarde schoon-
heid.

De literatuurgeschiedenis zal eens oordeelen
over de beteekenis van Kloos, en zuiver afmeten
zijn invloed op de kunst. Toch kan ook nu reeds
over hem gesproken worden als historisch per-
soon. Een lang leven is hem gegund. Het hoogte-
punt daarvan is evenwel reeds een halve eeuw
voorbij. Als wij van het heden daarheen opstaren,
zien wij een jongen man, die met alle energie,
met den heiligen ernst dien een groote zaak
waard is, opkomt voor de schoonheid en klank-
verzorging onzer taal, die gedachteloos misbruik
ervan op de kaak stelt en velen bezielt door zijn
voorbeeld. Een man, die in teere sonnetten zijn
heimwee naar schoonheid heeft uitgezongen, een
criticus, die met felle woorden aanranding daar-
van heeft bestraft. Daarvoor mogen ook wij dank-
baar zijn, en daarom moeten ook wij hem als
taalvernieuwer eeren, ook al kunnen wij hem
als kunstenaar niet vereeren.

Gron.

H. S.

In den lijdenstijd.

Is dit Uw passietijd? Herdenken wij Uw lijden
nu 't jonge leven nieuw is opgestaan,
de boomen in het licht Uw Naam belijden
en alle bloemen tot U opengaan?

Wij wijken weg voor Uwe hooge smarten;
we willen bloeien en gelukkig zijn.

Wij schutten schuw den kleinen tuin des harten
en willen vruchtbaar zijn — — maar zonder pijn.

Gij zijt gekomen. — 't Mes om ons te snoeien
was in Uw hand. Toen vielen rank en blad,
en alles wat zoo welig scheen te bloeien
maar waar 't verderf zich in genesteld had.

In 't jonge licht van deze lijdensdagen
staan wij berooid, in heugenis van pijn,
maar wetend, dat wij vruchten zullen dragen,
die bij U rijpen en geborgen zijn.

Th. L. F.—S.

Groot was Pilatus' schuld, de verkrachting van
het recht, maar die Jezus aan hem overleverden
hadden grooter schuld, wij zij de Schriften had-
den moeten weten, die van Hem getuigden.

Enkele jaren na den kruisdood van den Heiland
kwam ook Pilatus' val, die hij door zijn onver-
biddelijke wreedheid zich zelf heeft bereid.

Volgens een oude overlevering der Samaritanen,
waren er op den berg Gerizim door Mozes een
aantal heilige vaten verborgen. Een valsche pro-
feet, Simon genaamd, beweerde deze vaten te voor-
schijn te zullen brengen. Een groote menigte had
zich aan den voet van den Gerizim verzameld.
Maar eer men tot de opgraving kon overgaan,
liet Pilatus deze menigte door een sterke afde-
ling soldaten uiteenslaan. Velen werden gedood,
anderen wisten zich door de vlucht te redden en
de rest werd gevangen genomen.

Van deze gevangenen liet Pilatus de voornaam-
sten terechtstellen.

De Samaritanen echter, die niet de minste ver-
keerde bedoeling hadden gehad, dienden een
klacht in bij Vitellus, den stadhouder van Syrië.

Pilatus werd, om zich te verantwoorden, naar
Rome gezonden. Voordat hij echter te Rome aan-
kwam, was de keizer, Tiberius, gestorven in 37
na Chr. Toch zou hij verbannen zijn naar Gallië.

Volgens de eene legende zou hij, door gewetens-
wroeging gekweld, in 39 n. Chr. zichzelf het leven
hebben benomen, een andere legende verhaalt
ons echter dat hij door keizer Nero is terecht-
gesteld.

Het is wel eigenaardig dat Pilatus als het ware
uit het duister opkomt en in het duister verdwijnt.
Alleen aangaande zijn ambtsperiode als stadhouder
is meer bekend, deels uit ongewijde bronnen en
deels uit de Heilige Schrift.

Pilatus, de Jodenhater. Pilatus de stadhouder.
Pilatus, de wereldlijke rechter, die Jezus den
Nazarener onschuldig ter dood veroordeelde.

L.

A. J. DE WEERDT.